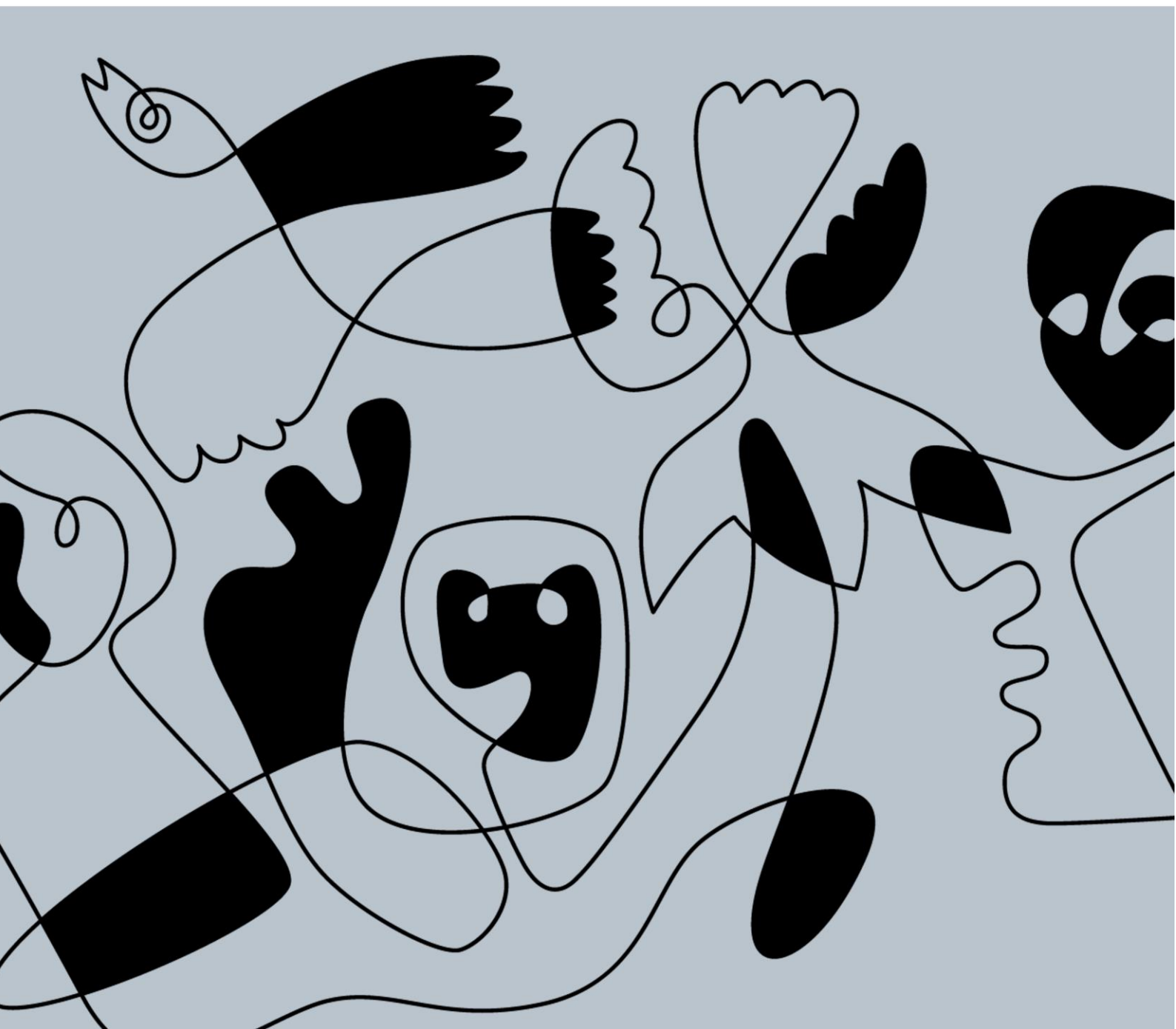

Tilsyn med Rana kommune

– Gruben barneskole

Tilsyn med skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen og spesialundervisning

Sammendrag

Tema og formål

Fylkesmannen gjennomfører i perioden 2018 – 2022 felles nasjonalt tilsyn med ulike tema. I dette tilsynet ser vi på hvordan kommunen med skolene Rana ungdomsskole og Gruben barneskole, samt PP-tjenesten følger opp spesialundervisningen som beskrevet i opplæringsloven kapittel 5. Vi ser også på skoleeier sitt system for å sikre at regelverket blir fulgt. Det blir derfor utarbeidet tre rapporter i forbindelse med våre tilsyn.

2

Tilsynet *Spesialundervisning* etter opplæringsloven er delt inn i tre undertema: *utarbeide sakkyndige vurderinger, fatte vedtak om spesialundervisning, samt planlegge, gjennomføre og følge opp spesialundervisningen*. I tillegg ser vi på undertema *Underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning, samt skoleeiers forsvarlige system*.

Det overordnede målet for tilsynet er å bidra til at kommunen følger regelverket i praksis. Det skal fremme kunnskap om regelverket i kommuner og skoler, og bidra til å øke kommunens evne til å tolke og etterleve regelverket. I tillegg skal det bidra til å avdekke om elever i grunnopplæringen får den hjelp de har krav på i tråd med opplæringsloven.

Regelverksbrudd

Under tilsynet avdekket Fylkesmannen forhold som tilsier at praksis må endres. Vi viser til konklusjonene underveis i rapporten og vårt varsel om pålegg i kapittel 5.

Status på rapporten og veien videre

I denne tilsynsrapporten får kommunen en rimelig frist til å rette de brudd på regelverket som er avdekket under tilsynet. Dersom bruddene på regelverket ikke rettes innen fristen vil Fylkesmannen vedta pålegg om retting i enkeltvedtak.

Frist for retting er **21. juni 2019**.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	2
Innholdsfortegnelse	3
1. Innledning	4
Kort om skolen	4
Om gjennomføringen av tilsynet	4
Om tilsynsrapporten	5
2. Undervisvurdering som grunnlag for tilpassa opplæring og spesialundervisning	5
2.1 Rettslige krav	5
2.2 Våre observasjoner, vurderinger og konklusjoner	6
3. Spesialundervisning – undersøke og fatte vedtak om spesialundervisning	8
3.1 Rettslige krav	8
3.2 Våre observasjoner, vurderinger og konklusjoner	9
4. Spesialundervisning– planlegge, gjennomføre og følge opp spesialundervisningen	13
4.1 Rettslige krav	13
4.2 Våre observasjoner, vurderinger og konklusjoner	15
5. Frist for retting av regelverksbrudd	20
Vedlegg: Liste over dokumentasjon	23
Egenvurderinger, intervjuer og samtaler, Gruben barneskole	23

1. Innledning

Vi fører tilsyn med offentlige skoler, jf. opplæringsloven § 14-1 første ledd, jf. kommuneloven kapittel 10 A.

I tilsyn kontrollerer vi om skolene oppfyller opplæringsloven med forskrifter.

Dersom Rana kommune/Gruben barneskole ikke følger regelverket, kan vi pålegge retting etter at kommunen har fått en frist for å rette.

4

Det er kommunen som har det overordnede ansvaret for at kravene i opplæringsloven blir overholdt, jf. opplæringsloven § 13-10 første ledd. Vi gir derfor eventuelle pålegg i tilsynet til kommunen som har ansvaret for at skolen retter opp brudd på regelverket.

Våre tilsyn er offentlig myndighetsutøvelse, noe som innebærer at vi skal gjennomføre tilsynet i samsvar med reglene i forvaltningsretten og offentlighetsloven.

Kort om skolen

Gruben barneskole har ca. 450 elever og rundt 70 ansatte. Skolen har en egen forsterket enhet for spesialundervisning (kalt *Enheten*), samt en uteskoleenhet kalt SEIRE, der elever med behov for en annerledes skoledag kan få et tilbud en dag i uken. Skolen har nyansatt ledelse, både rektor og inspektør startet høsten 2018.

Det skal bygges helt nytt skolebygg i umiddelbar nærhet av dagens skole. Bygningene som skolen er i nå skal rives.

Om gjennomføringen av tilsynet

Vi åpnet tilsyn med Rana i brev av 17. januar 2019. Dere ble bedt å levere dokumentasjon til oss. Vi har fått dokumentasjonen for å gjennomføre tilsynet.

Spesialundervisning og undervurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning er temaet for tilsynet. Vi har kontrollert følgende undertemaer:

1. **Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen** - undervurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning, jf. opplæringsloven §§ 1-3, 5-1 og 5-4, samt forskrift til opplæringsloven § 3-11 fjerde ledd
2. **Spesialundervisning** – undersøke og fatte vedtak om spesialundervisning, jf. opplæringsloven §§ 5-1, 5-3 og 5-4, forvaltningsloven §§ 2, 11a, 17, 23, 25 og 27 samt barnekonvensjonen artikkel 3 og 12
3. **Spesialundervisning** – planlegge, gjennomføre og følge opp spesialundervisningen, jf. opplæringsloven §§ 5-1, 5-3, 5-5 og 10-11, samt barnekonvensjonens artikkel 12

Formålet med tilsynet er å kontrollere om Rana kommune ved Gruben barneskole følger regelverket i opplæringsloven med forskrifter. Vi har ikke sett på hvordan dere oppfyller andre krav i regelverket.

Vi sendte foreløpig tilsynsrapport til dere 25. mars 2019. I den presenterte vi våre foreløpige vurderinger og konklusjoner. Dere har kommentert innholdet i den foreløpige rapporten innen fristen 10. april. Vi har behandlet eventuelle kommentarer fra dere under hvert av de aktuelle temaene.

Om tilsynsrapporten

Våre vurderinger i denne rapporten baserer seg i hovedsak på opplysninger som kommer frem i:

- dokumentasjonen dere har sendt inn (se oversikt i vedlegg)
- informasjonen fra våre egne systemer og offentlige registre
- intervjuene med skoleledelse og lærere, samt samtaler med utvalgte elever og foresatte og fagarbeidere/assistenter
- Kommunens uttalelse til foreløpig tilsynsrapport

Tilsynsrapporten inneholder informasjon om hvilke pålegg som er aktuelle å vedta etter at rettefristen etter kommuneloven § 60 d er utløpt.

Tilsynsrapportene er et offentlig dokument. Vi publiserer våre tilsynsrapporter på vår hjemmeside.

2. Underveisvurdering som grunnlag for tilpassa opplæring og spesialundervisning

2.1 Rettslige krav

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne systematisk og løpende vurderer om alle elever har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Læreren skal, som en del av underveisvurderingen, vurdere om den enkelte eleven har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-11. Skolen må ha en kjent og innarbeidet fremgangsmåte slik at lærerne vurderer systematisk og løpende om elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at arbeidsmåter, vurderingspraksis og læringsmiljø blir vurdert for elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, og basert på vurderingen må skolen eventuelt gjennomføre tiltak innenfor tilpasset opplæring.

Alle elever har krav på tilpasset opplæring, jf. opplæringsloven § 1-3. Dersom en elev ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, skal skolen først vurdere og eventuelt prøve ut tiltak

innenfor det ordinære opplæringstilbudet, jf. opplæringsloven § 5-4. Skolen må se på om tiltak knyttet til arbeidsmåter, vurderingspraksis og arbeidsmiljø kan bidra til at eleven får tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Fremgangsmåten for dette må være kjent og innarbeidet. Dette skal skolen gjøre før eleven eventuelt blir henvist til PPT for en sakkyndig vurdering med tanke på spesialundervisning.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å vurdere om elevene har behov for spesialundervisning og sikre at lærerne melder behov for spesialundervisning til rektor.

I noen tilfeller vil skolens vurdering og eventuelle utprøving av tiltak etter opplæringsloven § 5-4 konkludere med at eleven ikke kan få tilfredsstillende utbytte av opplæringen innenfor det ordinære opplæringstilbudet. Eleven har da krav på spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-1. Det er viktig at prosessen for å kunne gi spesialundervisning blir startet så snart som mulig etter at behovet for dette er avdekket. Undervisningspersonalet har derfor både plikt til å vurdere om en elev trenger spesialundervisning og å melde fra til rektor når det er behov for det, jf. opplæringsloven § 5-4. Skolen må ha en fremgangsmåte som er kjent og innarbeidet blant lærerne slik at de vurderer og melder behov for spesialundervisning.

2.2 Våre observasjoner, vurderinger og konklusjoner

Lærerne ved skolen er organisert i team. Det er ukentlige teammøter. På disse er de fleste lærerne på trinnet representert. Etter behov diskuterer man elever som lærere er bekymret for. Det blir gjennomført faste kartlegginger: på de minste trinnene de obligatoriske kartleggingsprøvene, på mellomtrinnet kartleggeren. I tillegg gjennomfører skolen nasjonale prøver.

Ved bekymring for elever, tar lærer dette opp - ofte uformelt først - med spesialpedagog eller inspektør som utgjør TPO team. Lærerne kan melde bekymring på intern melding til TPO, slik at dette blir en offisiell sak i TPO-team. I dette teamet møter også PPT jevnlig.

Tilsynet viser at lærerne som en del av undervisvurderingen løpende vurderer om elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Det fremstår som en innarbeidet fremgangsmåte ved skolen at lærerne diskuterer elevenes utbytte på teamene, og at de tar dette videre til TPO-team hvis de er usikre på hvordan de skal tilrettelegge bedre for enkeltelever eller elevgrupper. Med TPO-team, fortrinnsvis spesialpedagog, kan lærerne både diskutere utfordringer uformelt og melde inn saker formelt til drøfting.

Selv om lærerne gjør en løpende vurdering av om elevene har et tilfredsstillende utbytte, finner vi ikke at dette gjøres systematisk. Vi har ikke funnet at det er beskrevet rutiner for slik vurdering verken i læreres eller teamenes instruks. Det er dermed ikke noe sikring av at dette blir gjennomført, for eksempel når det kommer nye lærere. Vi finner heller ikke at kartleggingen er systematisk, men fremstår mer som et resultat av tradisjoner. Kommunens årshjul for kartlegging er ikke kjent i personalet.

Vi konkluderer derfor med at lærerne løpende vurderer elevenes utbytte av opplæringen. Manglende systematikk i arbeidet, gjør at det er opp til den enkelte lærer hvordan dette foregår. Vi kan derfor ikke konkludere med at skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for løpende og systematisk å vurdere elevenes utbytte av opplæringen.

Lærerne drøfter som regel elever som ikke har tilfredsstillende utbytte på team. De snakker også med spesialpedagog og TPO-team når de er bekymret for elevene, og melder saker til TPO-teamet når det er klart at det må settes inn tiltak. TPO-teamets oppgaver/arbeid er beskrevet i «Rutiner for skolens arbeid med tilpasset opplæring (TPO)». I denne er det også utarbeidet retningslinjer for hva som skolen skal ha prøvd ut før den sender henvisning til PP-tjenesten.

Selv om skolen ikke har noen bestemt fremgangsmåte for det, fremstår det som vanlig at lærere diskuterer elever som ikke har tilfredsstillende utbytte på teamene. Tilsynet viser at kjennskapen til skolens TPO-team er godt innarbeidet. Lærerne er kjent med at de finner rutiner for tilpasset opplæring på skolens læringsplattform, og denne blir brukt aktivt. Våre funn viser at skolens fremgangsmåte sikrer at lærerne vurderer arbeidsmåter når de har elever som sliter. Det er også tydelig at læringsmiljø blir vurdert, både i form av organisering og andre tiltak. Det fremgår ikke konkret av rutinen for skolens tilpassete opplæring at vurderingspraksis skal vurderes. Det fremstår likevel som en innarbeidet fremgangsmåte at det blir gjort. Det er vanlig å vurdere tiltak som muntlig presentasjon i stedet for skriftlig, og at man vurderer alternative måter eleven kan få vist sin kompetanse på.

Tilsynet viser at skolen prøver ut tiltak innenfor det ordinære tilbudet dersom elever ikke har tilfredsstillende utbytte. Vi finner at dette ofte blir gjort i samråd med TPO-team eller spesialpedagog, men også etter drøftinger på team eller med kolleger. Vår vurdering er at skolen har en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at det blir gjort en vurdering av arbeidsmetoder, vurderingspraksis og læringsmiljø. Fremgangsmåten sikrer også at skolen setter inn og gjennomfører tiltak.

Lærerne bruker TPO-teamet aktivt. Teamet har ukentlige møter der også rektor deltar. I tillegg er det faste møtepunkter med PPT og TPO-team, hvor det er vanlig at rektor deltar. Rutinene for skolens TPO-team har seks faser i arbeidet. Fase én beskriver arbeidet før tilmelding til PPT, og fase to beskriver tilmelding til PPT.

Tilsynet viser at skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for å vurdere og melde behov for spesialundervisning til rektor. Hvordan de skal gjøre dette er tydelig beskrevet i rutinene for TPO-teamet. Vi finner at lærerne er kjent med framgangsmåten og følger den ved behov. Rektor holder seg informert om behovene gjennom ukentlige møter med TPO-teamet. Det er heller ikke uvanlig at behov for spesialundervisning blir meldt direkte til rektor.

Fylkesmannen konkluderer derfor med at

- skolen har ikke en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne systematisk vurderer om elevene har et tilfredsstillende utbytte av opplæringen
- skolen har en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne løpende vurderer om elevene har et tilfredsstillende utbytte av opplæringen
- skolen har en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at arbeidsmåter, vurderingspraksis og læringsmiljø blir vurdert for elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, og at skolen basert på vurderingen, ved behov, gjennomfører tiltak innenfor tilpasset opplæring
- skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for å vurdere om elevene har behov for spesialundervisning, og sikre at lærerne melder behov for spesialundervisning til rektor

3. Spesialundervisning – undersøke og fatte vedtak om spesialundervisning

3.1 Rettslige krav

Plikten til å fatte enkeltvedtak om spesialundervisning

Elever over 15 år og foreldre til elever under 18 år, skal samtykke til vedtak om spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-4 andre ledd. Dersom Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) har gjort en sakkyndig vurdering og eleven eller foreldrene har samtykket til spesialundervisning, skal skolen fatte et skriftlig enkeltvedtak, jf. opplæringsloven § 5-1 første ledd, jf. forvaltningsloven §§ 2 og 23. Kravet om å fatte vedtak gjelder uavhengig av hva som er konklusjonen i den sakkyndige vurderingen.

Skolen skal fatte vedtaket så snart som mulig etter at det foreligger en sakkyndig vurdering, jf. forvaltningsloven § 11a.

Saken skal være tilstrekkelig opplyst

Elever og foreldre skal få mulighet til å uttale seg om innholdet i den sakkyndige vurderingen, før skolen fatter enkeltvedtak, jf. opplæringsloven § 5-4 andre og tredje ledd og barnekonvensjonen artikkel 12.

Dersom utredningen eller anbefalingen i den sakkyndige vurderingen er mangelfull, eller det mangler andre opplysninger i saken, skal skolen be PPT eller andre om supplerende opplysninger, jf. forvaltningsloven § 17.

Enkeltvedtaket skal inneholde opplysninger om spesialundervisningen

Kravene til innhold i et enkeltvedtak følger av opplæringsloven § 5-3 andre ledd, jf. forvaltningsloven §§ 2, 23 og 25.

Enkeltvedtaket skal opplyse om følgende:

- hvor mange timer spesialundervisning elevene skal ha
- hvilke fag og områder spesialundervisningen skal dekke

- om det skal være avvik fra læreplanene, og hvilke fag avvikene gjelder for
- hvilke konkrete kompetansemål elevene skal nå
- hvordan skolen skal organisere spesialundervisningen
- hvilken kompetanse de som skal gjennomføre spesialundervisningen skal ha

Dersom anbefalingen i den sakkyndige vurderingen skal gjelde, og det går klart frem hva PPT anbefaler, kan vedtaket vise til opplysningene i den sakkyndige vurderingen.

Enkeltvedtak som ikke samsvarer med den sakkyndige vurderingen skal vise hvorfor eleven likevel kan få et forsvarlig utbytte av opplæringen, jf. opplæringsloven § 5-3 fjerde ledd.

Skolen skal vurdere hva som er til elevens beste når den tar stilling til hvilket omfang, innhold og organisering spesialundervisningen skal ha, og hvilken kompetanse de som skal gjennomføre opplæringen skal ha, jf. barnekonvensjonen artikkel 3. Elevens syn er svært viktig i vurderingen av hva som er til elevens beste. Det skal sterke hensyn til for at skolen kan sette elevens beste til side.

Det skal gå frem av enkeltvedtaket hvor lenge det varer, jf. opplæringsloven § 5-1 første ledd og forvaltningsloven §§ 2, 23 og 25. Enkeltvedtaket kan ikke ha lengre varighet enn den sakkyndige vurderingen vedtaket bygger på.

Enkeltvedtaket skal informere om klageregler og innsynsrett

Enkeltvedtaket skal gi informasjon om klagerett, klagefrist, klageinstans og hvor klagen skal sendes, jf. forvaltningsloven § 27 tredje ledd. Videre skal vedtaket informere om retten til å se sakens dokumenter.

3.2 Våre observasjoner, vurderinger og konklusjoner

I Rana kommune er ansvaret for å fatte enkeltvedtak om spesialundervisning delegert til rektor ved den enkelte skole. Kommunen har en felles mal for enkeltvedtak. Malen har henvisning til § 5-1 i opplæringsloven og et felt for begrunnelse. Innhold, mål, omfang og organisering kan fylles inn i en tabell. Videre er det et felt for *Andre forhold*. I malen fremgår opplysninger om klageadgang både i selve vedtaket og i et vedlegg, hvor også det rettslige grunnlaget fremgår. Rett til innsyn i sakens dokumenter kommer ikke tydelig frem, men det nevnes i vedlegget at skolen kan være behjelpelig ved behov for «nærmere opplysninger, dokumentinnsyn eller veiledning i forbindelse med klagen». At det er løpende klageadgang på gjennomføring av spesialundervisningen kommer ikke fram i malteksten.

Fylkesmannen har fått tilsendt enkeltvedtak for seks elever ved skolen; alle disse er utarbeidet på bakgrunn av kommunens mal. Klageadgangen er med to ganger i alle vedtakene.

Rektor ved Gruben barneskole er ny i jobben, og har følgelig ikke fattet noen enkeltvedtak om spesialundervisning her. De vedtakene vi har gjennomgått er utarbeidet av tidligere rektor ved skolen.

Foreldre til elever under 18 år skal samtykke til vedtak om spesialundervisning. Gjennom egenvurdering og intervju fremgår det at skolen innhenter samtykke fra foresatte før det blir fattet vedtak om spesialundervisning. I intervjuet med rektor kommer det frem at samtykke blir innhentet implisitt gjennom dialog med foresatte, ved at de signerer henvisningen til PPT og gjennom deltakelse i oppsummeringsmøtet med skole og PPT når sakkyndig vurdering er under slutføring.

Fylkesmannens vurdering er at skolens praksis er innenfor lovens krav når det gjelder innhenting av samtykke før enkeltvedtak om spesialundervisning, selv om dette skjer implisitt.

Skolen skal fatte vedtak så snart som mulig etter at det foreligger en sakkyndig vurdering, og det skal fattes vedtak uavhengig av hva som er konklusjonen i den sakkyndige vurderingen. Gjennom tilsynet kommer det frem at vedtak blir fattet fortløpende etter at sakkyndig vurdering foreligger, og senest innen tre uker. Dokumentgjennomgangen av enkeltvedtakene vi har fått tilsendt bekrefter dette; vedtakene fattes i god tid før skolestart.

Vår vurdering er at skolen fatter vedtak uten ugrunnet opphold, og i god tid før spesialundervisningen skal iverksettes.

Skolen har i egenvurderingen og intervju gitt uttrykk for at det ikke blir fattet enkeltvedtak om spesialundervisning om PPT ikke tilrår det; elevens behov blir da ivaretatt gjennom tilpassing av den ordinære opplæringa. Fylkesmannen forstår det slik at det ikke blir gitt avslag i slike tilfeller. På bakgrunn av de opplysningene vi har fått konkluderer vi med at skolen ikke har rutine for å fatte enkeltvedtak ved avslag om spesialundervisning når PPT ikke tilrår spesialundervisning. Dette er ikke i overensstemmelse med lovens krav, og har som konsekvens at foresatte og elev ikke blir gitt formell klageadgang. Det skal alltid gjøres enkeltvedtak etter sakkyndig vurdering og det skal være tydelig for foresatte om rett til spesialundervisning er innvilget eller avslått.

Før det blir fattet vedtak skal rektor sikre at saken er godt nok opplyst. Dersom utredningen eller anbefalingen i den sakkyndige vurderingen er mangelfull, eller det mangler andre opplysninger i saken, skal skolen be PPT eller andre om supplerende opplysninger. PPT deltar fast i skolens TPO-team, og saksbehandler er lett tilgjengelig for skolen. Foreldre og elever skal også få uttale seg om innholdet i den sakkyndige vurderingen før det blir fattet enkeltvedtak.

Det fremgår av intervju og egenvurdering at skolen opplyser saken gjennom samtale med foresatte, gjennom sakkyndig vurdering og eventuelt også gjennom samarbeid med andre instanser, der det er aktuelt. Det kommer fram at foresatte deltar i oppsummeringsmøte

med skole og PPT når sakkyndig vurdering er under slutføring, og at de der kan gi innspill på innholdet i vurderingen. Det går imidlertid fram at det ikke er rutine for å la elevene uttale seg om innholdet i den sakkyndige vurderingen, og at skolen ikke er gode nok på å tilrettelegge for å få fram elevstemmen.

Fylkesmannens vurdering er at skolen i stor grad sikrer at saken er tilstrekkelig opplyst før det blir fattet vedtak, og finner det sannsynliggjort at de innhenter ytterligere opplysninger fra PPT dersom det er nødvendig. Vårt inntrykk etter tilsynet er at elevstemmen til en viss grad er med i spesialundervisningsprosessen, men den er i liten grad synliggjort. Vi er kjent med at det er fokus på elevstemmen både ved Gruben barneskole og generelt innenfor opplæringssektoren i Rana kommune. Selv om det er et positivt arbeid på gang, vil vi likevel bemerke at det er behov for å få til et mer systematisk arbeid rundt elevstemmen for å ivareta barnekonvensjonens artikkel 12. Manglende synliggjøring av elevstemmen og systematikk rundt dette gjør at vi konkluderer med at skolen ikke i tilstrekkelig grad ivaretar kravet om å opplyse sakene godt nok før det blir fattet vedtak om spesialundervisning.

Enkeltvedtaket skal inneholde opplysninger om spesialundervisningen. Vedtaket skal gi opplysninger om antall timer til spesialundervisning (totalt og fordelt på fag), vise hvilke fag og områder spesialundervisningen skal dekke, og hvilke kompetansemål elevene skal nå. Det skal komme fram i vedtaket om eleven skal ha avvik fra kompetansemålene, og eventuelt i hvilke fag. Skolens organisering av spesialundervisningen skal gå fram av vedtaket; det samme skal kompetansen til den eller de som skal gjennomføre spesialundervisningen, dersom det er krav til formell kompetanse utover det som følger av opplæringsloven.

Enkeltvedtakene fra Gruben barneskole inneholder opplysninger om hvilke fag/områder spesialundervisningen skal dekke. Vedtakene inneholder totalt antall årstimer til spesialundervisning; det er ikke gjort fordeling per fag. Avvik fra kompetansemålene er synliggjort i vedtakene, men det kommer ikke fram i alle vedtakene hvilke mål eleven da skal nå. Organisering kommer fram i egen rubrikk. Her går det fram om eleven skal være på den spesialpedagogiske enheten, på SEIRE, om vedkommende skal ha eneundervisning eller være på gruppe. Det går ikke alltid fram hvor mye tid elevene skal ha på de ulike organisatoriske løsningene. Med unntak av ett av vedtakene framkommer kompetanse ved at det skilles på antall timer med pedagog/lærer og assistent. Vedtakene har ikke tatt inn bruk av spesialpedagog i vedtakene der dette er tilrådd fra PPT.

Fylkesmannen vurderer at enkeltvedtakene fra Gruben skole er ganske tydelige og sier noe om hva elevene er innvilget. De har likevel noen mangler som må bli rettet opp for å komme inn under lovens minstekrav. Timer til spesialundervisning må spesifiseres på fag, og det må tydeliggjøres i hvor stor grad elevene skal ha eneundervisning og gruppeundervisning. Bruk av eneundervisning, gruppeundervisning og SEIRE må begrunnes. Ved avvik fra kompetansemål må det komme fram hvilke mål eleven skal nå, eksempelvis at målene skal

hentes fra lavere trinn (spesifiseres om det er 2. eller 4. trinn) eller fra den generelle delen av læreplanen. Vi ser at det i noen av vedtakene er oppgitt hvor mål skal hentes fra, men det er ikke gjennomført i alle.

Også kompetansen til de som skal gjennomføre spesialundervisningen må presiseres i vedtaket. Dersom det ikke er krav til formell kompetanse utover det som følger av loven, trenger ikke enkeltvedtakene å gjengi kravene til kompetanse. I de tilfellene PPT ikke tilrår særskilt kompetanse, er det tilstrekkelig at det blir skilt mellom lærer/pedagog og assistent som det er gjort i vedtakene vi har fått inn i forbindelse med tilsynet. Vi legger til grunn at man med lærer/pedagog mener undervisningspersonale som fyller kompetansekravene i loven. Dersom PPT tilrår spesialpedagog eller annen kompetanse må det komme fram i vedtakene. Om man ikke får tak i personale med den kompetansen PPT tilrår, eller at skolen mener de kan ivareta eleven med pedagog uten den særskilte kompetansen PPT tilrår, må skolen begrunne i vedtaket hvorfor man avviker fra PPT sin vurdering. Fylkesmannen vurderer er at kompetansekravene generelt ikke er tydeliggjort i vedtakene fra Gruben barneskole, og ikke innen lovens minstekrav.

Enkeltvedtakene Fylkesmannen har gjennomgått fra Gruben barneskole opplyser uten unntak om varighet av spesialundervisningen. De har alle varighet for et år og holder seg innenfor varigheten av den sakkyndige vurderingen de bygger på. De er således innenfor lovens krav.

Skolen skal vurdere hva som er til elevens beste når den tar stilling til elevens opplæringstilbud. Elevens egne synspunkter er svært viktig i vurderingen av hva som er til elevens beste, og det skal sterke hensyn til for at skolen kan sette elevens beste til side. Gjennom intervjuene kommer det fram at man hele tiden tar hensyn til elevens beste. Skolen jobber for at elevene skal være inkludert og mest mulig i klassen. Videre ligger vurdering av barnets beste implisitt i det arbeidet som blir gjort gjennom samarbeid med foresatte og i løpende samtaler med elevene. Det er ikke eksplisitt fokus på barnekonvensjonen og ingen skriftlige rutiner for arbeidet med å vurdere barnets beste, men det blir gitt uttrykk for at barnets beste-vurderinger ligger til grunn for arbeidet ved skolen.

Vår vurdering er at de ansatte implisitt vurderer elevens beste når de gjør vurderinger knyttet til opplæringsbehovet for den enkelte, men vi kan i liten grad se at elevstemmen er synliggjort i dokumentasjonen som foreligger. Vår konklusjon er at vurdering av barnets beste ikke er godt nok ivaretatt ved Gruben barneskole når rutiner for å synliggjøre elevstemmen ikke er på plass.

Enkeltvedtaket skal informere om klageregler og innsynsrett. Vedtakene fra Gruben barneskole inneholder informasjon om klagerett, klageinstans og hvor man skal sende klagen. Hva angår klagefrist kommer det fram av vedtakene at klage må settes fram skriftlig innen tre uker etter at vedtaket er mottatt. Det framgår ikke at det er løpende klageadgang

uavhengig av fristen på tre uker dersom gjennomføringen av spesialundervisningen ikke er i tråd med vedtaket. Vedtakene informerer ikke tydelig om retten til å se sakens dokumenter, men det står at skolen kan være behjelpelig dersom det er behov for «nærmere opplysninger, dokumentinnsyn eller veiledning i forbindelse med klagen». Klageretten framgår to ganger, både før og etter rektors underskrift.

Det er ikke i strid med regelverket å ha med klageadgang flere ganger i samme vedtak, men Fylkesmannen vurderer det som unødvendig. Vi foreslår at teksten som kommer før rektors underskrift blir fjernet, da den er noe mindre tydelig enn den teksten som kommer senere. Vedtakene skal tydelig opplyse om retten til å se sakens dokumenter; vedtakene her gjør ikke det. Det må videre gå fram av vedtakene at det er løpende klagerett på gjennomføring av spesialundervisningen dersom denne ikke er i tråd med vedtaket. Enkeltvedtakene er ikke innenfor lovens minstekrav verken når det gjelder klagefrist eller informasjon om retten til å se sakens dokumenter.

Enkeltvedtak som ikke samsvarer med den sakkyndige vurderingen skal vise hvorfor eleven likevel kan få et forsvarlig utbytte av opplæringen. Gjennom egenvurdering fremgår det at skolen begrunner vedtak som ikke samsvarer med den sakkyndige vurderingen. Det er ikke tilsendt dokumentasjon som kan bekrefte dette. Det blir i liten grad tatt vedtak om avslag eller delvis avslag på spesialundervisning, hvor kravet til begrunnelse ville vært aktuelt. Fylkesmannen har ikke grunnlag for å vurdere om kravet er oppfylt. Med bakgrunn i at Rana kommune er i prosess med endring og forbedring av rutiner rundt spesialundervisning, har vi valgt ikke å innhente ytterligere dokumentasjon for å avklare dette, men forutsetter at krav til begrunnelse ved avvik fra sakkyndig vurdering blir ivaretatt i gjennomgangen og forbedringen av rutinene.

Fylkesmannens konklusjon er at Gruben barneskole ikke overholder regelverket når det gjelder enkeltvedtak om spesialundervisning. Vi viser til kapittel 5, hvor vi varsler pålegg på de aktuelle punktene.

4. Spesialundervisning – planlegge, gjennomføre og følge opp spesialundervisningen

4.1 Rettslige krav

Skolen skal utarbeide IOP-er for elever som har vedtak om spesialundervisning

Skolen skal utarbeide en individuell opplæringsplan (IOP) som bygger på enkeltvedtaket, jf. opplæringsloven §§ 5-1 og 5-5. Hvis vedtaket viser til den sakkyndige vurderingen, kan dere bygge på den sakkyndige vurderingen når dere lager IOP-en.

Dere må utarbeide IOP-en så snart som mulig etter at vedtaket om spesialundervisning foreligger.

IOP-en skal gi informasjon om spesialundervisningen

Kravene til innhold i IOP-en følger av opplæringsloven § 5-5.

En IOP skal inneholde en beskrivelse av følgende:

- hvordan skolen skal organisere spesialundervisningen, og hvor mye tid eleven skal ha i klassen, i gruppe, som eneundervisning eller på en alternativ arena
- hvilke fag eller områder eleven skal få spesialundervisning i
- hvilken type opplæring eleven skal få, hvilke arbeidsmåter dere skal bruke, og hvordan dere skal legge til rette for eleven når det gjelder pedagogisk metode, læremidler og utstyr
- hvilke avvik skolen skal gjøre fra de ordinære læreplanene, og hvilke fag avvikene skal gjelde for
- klart definerte mål for spesialundervisningen når elevens opplæring skal avvike fra kompetansemålene i læreplanene

14

IOP-en skal være i samsvar med enkeltvedtaket

IOP-en kan ikke gi eleven færre eller flere rettigheter enn det som følger av enkeltvedtaket. Beskrivelsen av faglig innhold, organisering og timetall må være i samsvar med vedtaket.

Skolen skal gi spesialundervisning i samsvar med IOP-en og vedtaket

Det faglige innholdet i spesialundervisningen, organiseringen og timetallet, skal være slik dere har angitt i IOP-en, jf. opplæringsloven §§ 5-1 og 5-5. De som gjennomfører spesialundervisningen, må oppfylle kravet til kompetanse som følger av enkeltvedtaket eller den sakkyndige vurderingen som er lagt til grunn for vedtaket.

Dere kan ikke endre innholdet, organiseringen, timetallet, målene eller kravet til kompetanse, uten at det foreligger et nytt vedtak og en ny IOP. Dersom assistenter og andre ufaglærte skal bidra i gjennomføringen av spesialundervisningen, må de få nødvendig veiledning av en lærer som oppfyller kravene til kompetanse i faget, jf. opplæringsloven § 10-11.

Elever med spesialundervisning skal ha det samme timetallet som andre elever per fag, jf. opplæringsloven § 5-1. Det gjelder både fag der eleven får spesialundervisning, og fag der eleven får ordinær opplæring.

Hvis eleven får både ordinær opplæring sammen med klassen og spesialundervisning, må opplæringen være samordnet for at elevens utbytte skal bli forsvarlig, jf. opplæringsloven §§ 5-1 og 5-3. Kravet til samordning gjelder både innholdet i og gjennomføringen av spesialundervisningen.

Skolen skal planlegge og tilpasse opplæringen underveis, slik at den samlet dekker de individuelle opplæringsmålene i IOP-en, jf. opplæringsloven §§ 5-1 og 5-5.

Skolen skal utarbeide en årsrapport for elever som får spesialundervisning

Skolen skal hvert år utarbeide en skriftlig rapport for elever som får spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-5. Rapporten skal ta utgangspunkt i elevens IOP. Rapporten skal vise hvilken opplæring eleven har fått, og dere skal vurdere utviklingen til eleven ut fra målene som gjaldt for spesialundervisningen.

Dere skal rådføre dere med eleven når dere utarbeider årsrapporten, jf. barnekonvensjonen artikkel 12.

Skolen skal sende årsrapporten til elever over 15 år, til foreldre til elever under 18 år og til kommunen.

Skolen skal be PPT om en ny vurdering dersom elevens behov endrer seg

Hvis perioden for den sakkyndige vurderingen er utløpt eller dere vurderer at elevens behov for spesialundervisning er endret, skal dere be om en ny sakkyndig vurdering fra PPT. Dette krever et nytt samtykke fra elever over 15 år eller fra foreldre til elever under 15 år.

4.2 Våre observasjoner, vurderinger og konklusjoner

Gruben barneskole tilstreber å fatte enkeltvedtak for eleven før skoleslutt om våren, slik at arbeidet med IOP kan starte så tidlig som mulig om høsten. Dersom sakkyndig vurdering kommer midt i skoleåret, blir enkeltvedtak fattet og IOP utarbeidet så snart som mulig. Fristen for å utarbeide IOP om høsten er satt til tidlig i september, noe lærerne får påminnelse om av TPO-leder. Det er kontaktlærer som har ansvaret for å opprette IOP for elev med vedtak om spesialundervisning, men det er lærer(ne) som gjennomfører spesialundervisningen i samarbeid med kontaktlærer som sørger for det faglige innholdet i IOPen. TPO-leder leser igjennom og kvalitetssikrer dette arbeidet, og gir tilbakemelding for eventuell korrigering/justering. Foreldre får også se igjennom og uttale seg om IOP når den er ferdig skrevet.

Alle elever som har fått enkeltvedtak om spesialundervisning, får IOP. Av intervjuene går det fram at den bygger på enkeltvedtaket som igjen er fattet på bakgrunn av den sakkyndige vurderingen. I mange tilfeller – særlig for elever med store og sammensatte behov – ser lærerne ofte til den sakkyndige vurderingen for å skrive IOP, men også (kontakt-)lærers kjennskap til eleven kan være et utgangspunkt for IOP, f.eks. fra forrige skoleårs evaluering.

Fylkesmannens vurdering er at skolen utarbeider IOP for alle elever som har vedtak om spesialundervisning, og at skolen utarbeider IOP snarest mulig etter at det er fattet vedtak om spesialundervisning.

Skolen har sendt inn som dokumentasjon seks eksempler på IOPer for elever med vedtak om spesialundervisning inneværende skoleår. IOPene er store og omfattende. Det er disse som ligger til grunn for vurderingene under. Kravene til innhold i IOP-en følger av opplæringsloven § 5-5.

Når det gjelder organisering av spesialundervisningen står det i mer generelle vendinger hvordan den skal foregå og det er ikke spesifisert hvor mye tid eleven skal ha i klassen, på gruppe eller som eneundervisning. Skolen har to ekstra enheter. For elever med svært store og sammensatte utfordringer, går det fram at elevene skal være full tid på *Enheten*. For andre elever kan det gå fram av IOP at de f.eks. skal være halv eller hel dag på *SEIRE* – Gruben barneskoles 'uteskole'. Her er praksis å følge det som står i enkeltvedtaket.

Vi ser at det ikke er tydelig og klart i IOP hvordan skolen har tenkt å organisere spesialundervisningen. For elever med store og sammensatte behov er det imidlertid tydeligere enn for elever med mindre behov. Når enkeltvedtaket er utydelig på å beskrive organiseringen, vil dette trekkes videre til IOPen. Vår vurdering er at denne 'følgefeilen' medfører at beskrivelsen av organiseringen ikke er innenfor lovens minstekrav.

Av mottatte IOPer går det faglige innholdet (fag eller områder) i spesialundervisningen for eleven fram, både fra generell del av læreplan og fra delen som omhandler fagene. Når det gjelder hvilken type opplæring eleven skal få, hvilke arbeidsmåter skolen skal bruke, og hvordan skolen skal legge til rette for eleven, f.eks. pedagogisk metode, læremidler og utstyr, kommer dette i noen grad fram av punkt 2 i IOPen og under beskrivelse av tiltak for de ulike fagene og områdene.

IOPer for elevene med særskilte og sammensatte behov, og som har helt eget opplegg, beskriver ofte innholdet (fag og områder), samt arbeidsmåter og tilrettelegginger i større grad og mer tydelig enn i IOPer for elever med rent faglige behov og få utfordringer.

Fylkesmannen finner at beskrivelse innholdet i spesialundervisningen i stor grad varierer. Vi har også registrert tilfeller der fag i IOP ikke samsvarer med det som er beskrevet i enkeltvedtaket. Med unntak av IOPer for elever med et helt eget, fulltids opplæringstilbud, går det ikke tydelig fram hvilke fag eller (fag-)områder eleven skal få spesialundervisning i, hvilke metoder som er tenkt brukt eller hvordan skolen har tenkt å tilrettelegge opplæringen for eleven. Vi konkluderer derfor med at dette ikke er innenfor lovens minstekrav.

IOPen skal beskrive hvilke avvik skolen skal gjøre fra de ordinære læreplanene, og hvilke fag avvikene skal gjelde for, og den skal angi klart definerte mål for spesialundervisningen når elevens opplæring skal avvike fra kompetansemålene i læreplanen.

De fleste IOPer vi har mottatt, er for elever som har stort behov for ekstra oppfølging med et helt eget opplegg. Vi finner i disse tilfellene at IOPene beskriver hva som er målene for eleven, og da er ofte punkter i sakkyndig vurdering grunnlag for IOPen. Ved mindre avvik – der eleven f.eks. skal oppnå mål fra lavere trinn, er ikke dette tydelig nok. I de tilfellene man skal hente inn mål fra ulike hovedområder eller deler av fagplanen på f.eks. lavere trinn, er det ikke tilstrekkelig å skrive bare det. Da må skolen liste opp aktuelle mål i IOP. Vår konklusjon er at praksis ikke er i tråd med lovkravet.

Enkeltvedtaket om spesialundervisning er grunnlaget for utarbeidelsen av IOP, og det må være samsvar mellom disse to dokumentene. IOPen skal beskrive faglig innhold,

organisering og timetall, og den kan ikke gi eleven færre eller flere rettigheter enn det som følger av enkeltvedtaket. Fylkesmannen ser at det er for mange avvik på disse punktene til at det dekker kravet som er satt i loven.

Gruben barneskole skal gi spesialundervisning i samsvar med IOP-en og vedtaket. Skolen starter med tiltak for elever med ekstra behov allerede ved skolestart, men spesialundervisningen starter først når enkeltvedtak og IOP er klar.

Ledelsen ved skolen har tillit til at personalet som skal gjennomføre spesialundervisningen, følger elevens IOP og bruker den som arbeidsverktøy i planlegging og gjennomføring av spesialundervisningen. Rektor sikrer gjennomføringen ved å tildele timer og sette inn kompetent personale til oppgavene. For elever som er på *Enheten*, kan også helsefaglig personell bli tilsatt ved behov. IOPen – som skal være lærernes arbeidsverktøy – blir av enkelte brukt jevnlig gjennom året. Av intervjuene blir ikke IOP trukket fram som et daglig redskap i arbeidet rundt elever med vedtak om spesialundervisning. I tilsynet går det fram at IOPene per tiden er vanskelig tilgjengelig grunnet digital versjon som ikke gir lærerne direkte tilgang.

Spesialundervisningen skal skje i samsvar med IOP – og ledelsen har tillit til at det blir gjort.

Vår vurdering er at skolen setter i gang spesialundervisning så snart som mulig, og at opplæringen for elever med enkeltvedtak er i samsvar med IOP. Vi vil likevel bemerke at lærerne må ha god og lett tilgang på sitt eget arbeidsverktøy i spesialundervisningen.

Fylkesmannen fikk av intervjuene/i tilsynet inntrykk av at det er en prioritert oppgave for skolen å få oversikt over behov for personale med 'rett' kompetanse til spesialundervisningen allerede i planleggingen av neste skoleår. Målet er å få på plass ansatte som er kvalifiserte og har rett kompetanse så tidlig som mulig.

Vi ser videre at skolen ivaretar elevens helhetlige behov ved å ansette bl.a. helsefaglig personale. Det blir også tilstrebet å få tak i annen kompetanse i særlige tilfeller (f.eks. tegnspråk eller ...) Når det gjelder kompetansen til dem som gir spesialundervisningen, finner vi imidlertid at det ikke alltid er samsvar mellom de ulike nivåene: hva som er anbefalt i sakkyndigvurdering – i enkeltvedtaket – i IOP. Skolen bruker nesten gjennomgående benevnelsen *lærer* som ikke er ensbetydende for om vedkommende har pedagogisk eller spesialpedagogisk utdanning. Personen kan like gjerne være ufaglært, men være tilsatt i en lærerstilling. Dette er ikke innenfor lovens minstekrav.

Skolen bruker i stor grad assistenter til oppfølging av elever med vedtak om spesialundervisning. Av IOPen kan det komme fram eksakt antall timer der assistent skal følge eleven, men ofte står det bare generelt '*resten av tiden med assistent*' både i enkeltvedtak og i IOP. Det går i tilsynet fram en omforent forståelse av at det er pedagogen som har ansvaret for den faglige planleggingen, og at assistenter skal bli veiledet av pedagog. Likevel blir det

gitt motstridende opplysninger i tilsynet vedrørende hvilken veiledning som blir gitt assistenter av pedagog: assistentene får ofte informasjon om faglig innhold gjennom elevens ukeplan. Flere av assistentene ønsker seg mer og tettere veiledning, og flere har ønske eller behov for mer kurs om elever med særskilte behov/utfordringer.

Fylkesmannen finner at veiledning av assistenter ikke er systematisert ved skolen. Det blir ikke satt av fast samarbeidstid (eller tilstrekkelig med tid) til veiledningsarbeidet. Slik det kom fram i tilsynet, blir det gitt kjapp informasjon om eleven og hva som skal skje faglig, men ikke direkte veiledning på fag. Vår konklusjon er at dette ikke er innenfor lovkravet.

Gjennomgang av enkeltvedtak og IOP viser at elever med spesialundervisning ved Gruben barneskole skal ha det samme årstimetallet som andre elever per fag, både i fag der eleven får spesialundervisning, og i fag der eleven får ordinær opplæring.

Om elevene i praksis får det antall timer med spesialundervisning som går fram av enkeltvedtakene, blir i tilsynet bekreftet som ikke helt gjennomførbart. Elevtimer med spesialundervisning som går bort, blir ikke erstattet når eleven er syk, og nødvendigvis heller ikke erstattet ved lærers/ assistents fravær. Det er ikke en systematisk registrering av timer som av ulike grunner faller bort. Skolen forsøker å unngå bortfall av timer ved å sette inn lærer som har 'timer til gode' som vikar for den som skal ha spesialundervisningen. Ledelsen ser også på totalbelastningen ved lengre tids sykefravær av pedagog. Videre kommer det fram at assistent for elev har måttet 'trå til' som vikar for full klasse. Fylkesmannen konkluderer med at lovkravet om antall timer spesialundervisning for den enkelte elev ikke er sikret ved Gruben barneskole.

Alle elever ved skolen har en klasse de tilhører selv om de er på Enheten. For de elevene som har store deler av sin opplæring sammen med klassen som han/hun tilhører, prøver skolen så langt det er råd å samordne spesialundervisningen med klassens planer/ ordinær opplæring. Samordningen kan skje ved parallelllegging av timer (når eleven er ute på gruppe), eller ved at spesialundervisningen har samme faglige tema som klassen (ved tilpasninger i vanskegrad og mengde, eller mål fra lavere trinn). Dette kan også skje ved at eleven får sin spesialundervisning eller styrking i klassen. Der elever har del av dag eller hel dag på SEIRE, forsøker skolen å timeplanfeste hovedfagene for eleven til andre dager i uka. I tilsynet blir slik samordning bekreftet gjennom framlegg av klassens ukeplan og enkeltelevs ukeplan. Vår konklusjon er at kravet om samordning av spesialundervisning og ordinær undervisning er ivaretatt ved skolen.

Rektor ved skolen har klare forventninger til dem som er ansvarlige for å utarbeide IOP, for så å gjennomføre spesialundervisningen: samlet skal spesialundervisningen og den ordinære opplæringen dekke målene som følger av IOP-ene. IOP-ene skal være lærerens arbeidsdokument gjennom skoleåret. Rektor sikrer IOP-ene bl.a. ved at spesialpedagog i TPO-teamet leser igjennom IOP og kvalitetssikrer mål og innhold. Rektor blir informert i jevnlig møter med TPO-teamet. Lærerne har avsatt planleggingstid. Gjennom daglig arbeid

planlegger og tilpasser lærerne opplæringen underveis, slik at alle mål i IOP blir ivaretatt. Fylkesmannen finner at skolen har en innarbeidet rutine for dette, og at det er tilstrekkelig i forhold til kravene i opplæringsloven.

Når det gjelder spørsmålet om spesialundervisningen blir gjennomført slik at barnets beste blir ivaretatt, forteller ledelsen ved skolen at dette er noe som ligger 'i ryggmargen' til alle – både hos ledelsen, hos pedagoger og hos andre ansatte. Man forsøker hele tiden å se enkelteleven. Det er ikke et spesielt system for dette ved skolen, men man snakker hele tiden med elevene for å ivareta deres behov.

For elever som er på *Enheten* og som har store utfordringer/særskilte behov, tilpasser man ofte lengden på læreøktene til elevens dagsform, eller justerer faglig innhold etter det eleven måtte gi uttrykk for. For elever som har mesteparten av sin opplæring i klassen, går det fram at barnets beste som oftest blir ivaretatt gjennom samarbeidet med foreldrene, og barnets stemme blir hørt og tatt hensyn til f.eks. når det gjelder organiseringen av spesialundervisningen – 'er lettere å lære på lita gruppe', 'lærer best ute av klassen' eller 'tryggest i klassen når spesialpedagog er borte' o.l. Vi ser at skolen implisitt vurderer barnets beste ved blant annet å gjøre justeringer i organisering og læremåter underveis i opplæringen.

Skolen har en innarbeidet rutine om å utarbeide årsrapport for elever som har hatt spesialundervisning. Det blir gitt frist for når dette arbeidet skal være gjort. Mal for evaluering av IOP som skolen bruker inneholder en egen kolonne for evaluering av måloppnåelse. Evalueringen skal si noe om elevens utvikling og hva eleven har lært – faglig måloppnåelse. Ved manglende måloppnåelse er det viktig å reflektere over og beskrive hvorfor det gikk slik. Videre behov vil da også komme fram.

Det er kontaktlærer som har hovedansvaret for at rapporten/evalueringen blir skrevet, men faglærer/spesialpedagog/den som har gjennomført spesialundervisningen må evaluere for sitt fagfelt/-område. Assistenten får lese utkast til årsrapport for eleven og komme med eventuelle innspill til den. Foresatte er ofte hørt i forbindelse med evalueringen, men det kommer ikke fram en rutine om å rådføre seg med eleven i forbindelse med evalueringen.

Blant dokumentasjonen er det flere eksempler på *evaluering av IOP*. Dette er skolens skriftlige rapporter for elever med enkeltvedtak om spesialundervisning og IOP. Malen for *evaluering av IOP* gjengir oversikten over mål, tiltak, og tegn på måloppnåelse fra elevens IOP - oppsatt i tre kolonner. I tillegg har den en egen kolonne for evaluering. Til slutt blir det gitt en evaluering av den overordnede målsettingen for eleven.

Med denne malen, finner vi at 'rapporten' både viser hvilken opplæring eleven har fått, og det blir gjort en vurdering av elevens utvikling for det enkelte mål i IOPen, og elevens videre

behov for oppfølging eller spesialundervisning. Rapporten/evalueringen blir sendt de foresatte og arkivert i kommunens digitale system der både skoleeier og PPT har tilgang.

Skolen skal be PPT om en ny vurdering dersom elevens behov endrer seg. Gruben barneskole har bevissthet rundt dette, og behovet kan komme fram i årsevalueringen. Ledelsen redegjør for at man i beste fall kan avslutte spesialundervisningen, men at det er i de tilfeller det er en negativ utvikling at man ber PPT om ny utredning. Rutinen er at dette går via TPO-teamet som drøfter enkeltelever når skoles PPT-kontakt er til stede.

20

Vi registrerer at PPT sine sakkyndige vurderinger varer over en gitt tidsperiode, f.eks. på tre år eller til eleven skal begynne på ungdomsskolen. Av dokumentasjonen fant vi ett tilfelle der sakkyndig vurdering var utløpt, og at skolen likevel har fattet nytt enkeltvedtak og utarbeidet IOP. Bakgrunnen for dette kommer ikke fram, heller ikke om eleven er rehenvist PPT for ny utredning. Vi kan imidlertid ikke konkludere ut fra dette enkelttilfellet. I vår konklusjon legger vi til grunn rutinen for å rehenvise elever for ny sakkyndig vurdering, som kommer fram av intervju og egenvurdering. Der kommer det også fram at elever som skal over til ungdomstrinnet og som har hatt enkeltvedtak om spesialundervisning på barnetrinnet, rutinemessig blir meldt PPT for ny sakkyndig vurdering.

5. Frist for retting av regelverksbrudd

I kapitlene ovenfor har vi konstatert at dere ikke oppfyller regelverket på alle områder. Vi gir dere en frist til å rette regelverksbruddene, jf. kommuneloven § 60 d.

Frist for retting er 21. juni 2019. Før fristen må dere sende oss en erklæring om at forholdene er rettet og en redegjørelse for hvordan bruddene er rettet.

Hvis dere ikke har rettet regelverksbruddene før rettefristen, vil vi vedta pålegg om retting. Et pålegg om retting er et vedtak som dere kan klage på, jf. forvaltningsloven kapittel VI.

Følgende pålegg er aktuelle å vedta etter utløp av rettefristen:

Underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning

1. Rana kommune må sørge for at Gruben barneskole sikrer at den enkelte elevs utbytte av opplæringen blir systematisk vurdert og fulgt opp, jf. opplæringsloven §§ 1-3, 5-1, 5-4 og 5-5 og forskrift til opplæringsloven § 3-11.

Rana kommune må i denne forbindelse se til at:

- a) Skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for å sikre at lærerne systematisk vurderer om alle elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Spesialundervisning – undersøke og fatte vedtak

2. Rana kommune må sørge for at Gruben barneskole fatter vedtak som oppfyller retten til spesialundervisning og saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven, jf. opplæringsloven §§ 5-1, 5-3 og 5-4, og forvaltningsloven §§ 2, 11a, 17, 23, 25 og 27 samt barnekonvensjonen artikkel 3 og 12.

Rana kommune må i denne forbindelse se til at Gruben barneskole

- a) fatter enkeltvedtak i alle saker hvor PPT har gjennomført sakkyndig vurdering, uavhengig av deres konklusjon
- b) sikrer at eleven får mulighet til å uttale seg om innholdet i den sakkyndige vurderingen før det blir fattet enkeltvedtak
- c) fatter enkeltvedtak som inneholder opplysninger om antall timer spesialundervisning elevene skal ha i det enkelte fag, hvilke kompetansemål elevene skal nå om man avviker fra læreplanmålene, og hvilken kompetanse de som gjennomfører spesialundervisningen skal ha
- d) tar stilling til elevens syn og vurderer barnets beste når det skal fattes vedtak om spesialundervisning
- e) fatter vedtak som inneholder riktig informasjon om klageadgang og retten til å se sakens dokumenter

Spesialundervisning – planlegge

3. Rana kommune må sørge for at Gruben barneskole utarbeider individuelle opplæringsplaner – IOP – som er i samsvar med enkeltvedtaket, jf. opplæringsloven §§ 5-3 og 5-5, samt barnekonvensjonens artikkel 12

Rana kommune må i denne forbindelse se til at:

- a) Det blir tydelig og klart i IOP hvordan skolen har tenkt å organisere spesialundervisningen, og hvor mye tid eleven skal ha i klassen, grupper eller som eneundervisning.
- b) Det faglige innholdet kommer tydelig fram i alle elevers IOP, med klart definerte mål for alle.
- c) Det er samsvar mellom enkeltvedtaket og IOP (når det gjelder faglig innhold, organisering og timetall).

Spesialundervisning – gjennomføre og følge opp

4. Rana kommune må sørge for at Gruben barneskole gjennomfører spesialundervisningen i samsvar med vedtaket og følger opp dette, jf. opplæringsloven §§ 5-1, 5-3 og 5-5, samt barnekonvensjonens artikkel 12

Rana kommune må i denne forbindelse se til at:

- a) Det blir satt av samarbeidstid til veiledning av assistenter, og at det blir gitt nødvendig og systematisk veiledning av lærere som oppfyller kompetansekravene.
- b) Skolen sikrer at elever med spesialundervisning får det timetallet som framgår av vedtaket.

Dere har rett til innsyn i sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 18.

Vedlegg: Liste over dokumentasjon

Egenvurderinger, intervjuer og samtaler, Gruben barneskole

- Egenvurderinger i RefLex fra ledelsen ved rektor
- Egenvurderinger i RefLex fra tre lærere
- Intervju ledelse – rektor og inspektør (TPO-leder?)
- Intervju lærere – lærere med spesialundervisning
- Samtale med fem assistenter
- Samtale med elev og foresatt

Annen dokumentasjon fra Gruben barneskole:

- Intern melding TPO-team
- Referater fra TPO-teammøter
- Samarbeidsavtale med PPT Rana
- Henvisingsskjema PPT-Rana
- Skjema henvisning systemtiltak og til logoped
- Seks eksempler på saksgang for elever i forbindelse med spesialundervisning (sakkyndig vurdering, enkeltvedtak, IOP, evaluering IOP, referater fra samarbeids-/ansvarsgruppemøter, uke-/periodeplaner, o.l.)

Dokumentasjon mottatt i det stedlige tilsynet:

- Reglement for SEIRE avd. Klokkehagen
- Kontrakt SEIRE
- Eksempel på søknad SEIRE

Felles for skolene i Rana kommune:

- Henvisingsskjema PPT
- Mal for pedagogisk rapport
- Kartleggingsskjema – kartlegging av skolesituasjonen
- Mal for enkeltvedtak – Rana kommune
- Mal for individuell opplæringsplan – IOP - med evaluering
- Halvårsrapport – mal
- Halvårsrapport – eksempel
- Rutiner for TPO (både gammel og revidert)
- Søknad alternativ opplæringsarena – søknadsskjema Frikult
- Samarbeidsavtale skole – PPT – mal
- Sjekkliste ved skolefravær, sjekkliste foresatte, handlingsplan for fravær - rutiner
- Samarbeidsavtale mellom Rana kommune og Frikult (alternativ opplæringsarena)

- Eksempler på systemsøknader fra skoler til PPT

FYLKESMANNEN I NORDLAND

Statens hus, Moloveien 10, Pb 1405, 8002 Bodø || fmnopost@fylkesmannen.no || www.fylkesmannen.no/nordland

